

Міністерство освіти і науки України
Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки
Кафедра теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації

Затверджено
з науково-педагогічної і
навчальної роботи та рекреації,
проф. Тавришок С. В.

С. В. Тавришок
2015 р.

Адаптивне фізичне виховання

Програма
вибіркової навчальної дисципліни
підготовки магістра
спеціальності 8.01020101 «Фізичне виховання»

Програма навчальної дисципліни «Адаптивне фізичне виховання» для студентів спеціальності 8.01020101 «Фізичне виховання».

«18» вересня, 2015 р. - 8 с.

Розробники: **Індика С. Я.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, старший викладач кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Рецензент: **Деделюк Н.А.** кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки.

Програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації

протокол № 2 від 18. 09. 2015 р.

Завідувач кафедри: (Бєлікова Н.О.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною комісією Інституту фізичної культури і здоров'я

протокол № 2 від 15. 10. 2015 р.

Голова науково-методичної комісії інституту (Мудрик Ж.С.)

Програма навчальної дисципліни схвалена науково-методичною радою університету

протокол № 3 від 18. 11. 2015 р.

Вступ

Навчальна дисципліна «Адаптивне фізичне виховання» представляє собою систему знань про роль і місце фізичного виховання інвалідів в житті суспільства та про загальні закономірності управління цим процесом. Курс «Адаптивне фізичне виховання» орієнтований на узагальнення специфічних теоретико-методичних закономірностей фізичного виховання неповносправних осіб, які розглядаються в структурі спортивно-педагогічних, психолого-педагогічних, соціальних та медико-біологічних дисциплін.

Програма розроблена із врахуванням змісту навчальних дисциплін освітньо-професійної програми підготовки магістра та у відповідності до вимог світлого ступеня магістра спеціальності 014 «Середня освіта».

Предметом вивчення навчальної дисципліни є теоретичні та методичні основи фізичного виховання людей, що мають у результаті захворювань або травм різні стійкі порушення життєво важливих функцій організму і пов'язаних з ними обмежень фізичних можливостей.

Міждисциплінарні зв'язки: «Теорія та методика фізичного виховання», «Основи фізичної рекреації», «Нові технології у фізичному вихованні», «Теорія і методика фізкультурно-оздоровчої роботи», «Організація і управління спортивно-масовою роботою».

Програма навчальної дисципліни складається з таких **змістових модулів:**

1. Загальні основи адаптивного фізичного виховання.
2. Методика адаптивного фізичного виховання при різних нозологіях.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. Метою викладання навчальної дисципліни «Адаптивне фізичне виховання» є формування необхідних знань, умінь й навичок з фізичного виховання в осіб з психофізичними порушеннями. Забезпечити студентів викладацькими та тренерськими вміннями для оздоровчих фізичних занять з різних видів спорту, в яких люди з обмеженими фізичними можливостями можуть приймати участь.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни «Адаптивне фізичне виховання» є:

- створити у студентів уявлення про адаптивне фізичне виховання та рекреацію (в різних його аспектах) й процес інтеграції інвалідів в соціум;
- розкрити зміст основних наукових теорій, концепцій, положень, які використовуються в адаптивному фізичному вихованні та рекреації;
- створити у студентів уявлення про рухові можливості за умов чотирьох основних нозологій (порушення слуху, зору, опорно-рухового апарату та розумова відсталість);

- навчити студентів особливостям проведення фізкультурно-оздоровчих, спортивно-масових та рекреаційних занять з неповносправними в різного типу установах;

- навчити студентів визначати мету й завдання конкретного уроку, рекреаційного заняття, фізкультурно-оздоровчого заходу з особами з особливими потребами

- ознайомити студентів із методами тестування рухових можливостей за умов психофізичних порушень;

- навчити студентів вибору адекватних засобів фізичного виховання та рекреації в роботі з людьми із психофізичними порушеннями;

- представити студентам індустрію спорту для інвалідів: спортивні організації, асоціації та методи їх роботи.

1.3. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні:

знати:

- мету та завдання адаптивної фізичної культури;

- зміст видів адаптивної фізичної культури; зміст основних принципів, методів і засобів адаптивної фізичної культури;

- методiku навчання адаптивній фізичній культурі;

вміти:

- організовувати і проводити заняття з адаптивної фізичної культури;

- застосовувати методи дослідження у науково-дослідній роботі в сфері адаптивної фізичної культури;

- проводити аналіз теоретико-експериментальних даних та втілювати в практику результати наукових досліджень;

- аналізувати передовий досвід педагогів-новаторів.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 180 години / 6 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль I. Загальні основи адаптивного фізичного виховання

Тема 1. Види адаптивної фізичної культури, їх характеристика.

Адаптивна фізична культура, визначення поняття та характеристика. Адаптивне фізичне виховання як вид адаптивної фізичної культури. Мета та завдання адаптивного фізичного виховання. Визначення понять адаптивної фізичної культури: адаптивне фізичне виховання, адаптивна реабілітація, адаптивна рухова рекреація, адаптивний спорт, креативні (художньо-музичні) тілесно-орієнтовані практики адаптивної фізичної культури, екстремальні види рухової активності.

Тема 2. Історія адаптивного фізичного виховання.

Особливості реабілітаційної роботи з інвалідами в різні історичні періоди. Становлення і розвиток фізичної культури і спорту інвалідів. Паралімпійський рух як один з головних напрямів адаптивного спорту. Спеціальні Олімпіади як напрям адаптивного спорту. Дефлімпіади як напрям адаптивного спорту.

Тема 3. Організація адаптивної фізичної культури в Україні.

Державна політика України по відношенню до людей з функціональними обмеженнями. Керівництво організаційною і методичною роботою сфери оздоровчої фізичної культури і спорту інвалідів в Україні. Державна система навчально-корекційних закладів України. Віковий принцип поділу системи спеціальної (корекційної) педагогіки.

Тема 4. Мета, задачі, принципи та засоби адаптивного фізичного виховання.

Мета і задачі АФВ. Спеціальні та загальні принципи адаптивного фізичного виховання. Різноманітність засобів адаптивного фізичного виховання. Рекомендації і протипоказання до використання засобів адаптивного фізичного виховання відповідно до задач навчального процесу. Засоби розвитку рухових функцій.

Тема 5. Методи адаптивного фізичного виховання. Матеріально-технічне забезпечення.

Використання загальних методів в адаптивному фізичному вихованні. Використання різноманітних методів формування дії по етапам алгоритму. Матеріально-технічне забезпечення загального і спеціального призначення.

Змістовий модуль II. Методика адаптивного фізичного виховання при різних нозологіях

Тема 6. Адаптивне фізичне виховання для осіб з вадами слуху.

Загальна характеристика порушень, викликаних ураженнями органа слуху. Тестування при глухоті. Особливості методики проведення занять осіб з вадами слуху.

Тема 7. Адаптивне фізичне виховання для осіб з вадами зору.

Особливості порушення зорового сприйняття. Цілі, задачі і засоби фізичного виховання людей з дефектом зору. Особливості методики проведення занять осіб з дефектом зору.

Тема 8. Адаптивне фізичне виховання при порушеннях ОРА.

Мета адаптивного фізичного виховання при станах після ампутації. Загальні та специфічні завдання адаптивного фізичного виховання при станах після ампутації. Засоби АФВ при станах після ампутації.

Мета адаптивного фізичного виховання при ураженнях спинного мозку. Загальні, часткові та специфічні завдання адаптивного фізичного виховання при ураженнях спинного мозку. Засоби АФВ при ураженнях спинного мозку.

Особливості методики при ДЦП. Адаптивне фізичне виховання при тяжких формах ДЦП. Адаптивне фізичне виховання при ДЦП середнього і легкого ступеня.

Тема 9. Адаптивне фізичне виховання при розумовій відсталості.

Фактори, що призводять до розумової відсталості. Комплекс вправ при розумовій відсталості. Специфічні особливості фізичного виховання розумово відсталих дітей.

3. Форма підсумкового контролю успішності навчання: контрольні роботи, тестові завдання, екзамен.

4. Методи та засоби діагностики успішності навчання: практичні заняття, індивідуальна науково-дослідна робота, самостійні роботи, контрольні роботи, тестові завдання, опитування, залік.

5.Список джерел

Основна література:

1. Адаптивное физическое воспитание и спорт / под ред. Джозефа П. Винника; пер. С англ. И. Андреев. – К.: Олимп. Лит., 2010. – 608 с.
2. Бріскін Ю. А. Спорт інвалідів: [підручник] / Ю. А.Бріскін. – К. :Олімпійська література, 2006. – С. 5–124.
3. Евсеев С.П. Адаптивная физическая культура : учебное пособие /С.П. Евсеев, Л.В. Шапкова. – М. : Советский спорт, 2000. – 240 с.
4. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання: підручник для студ. ВНЗ / Т. Ю. Круцевич. – К.: Олімпійська література, 2008. – 393 с.
5. Литош Н.Л. Адаптивная физическая культура. Психолого-педагогическая характеристика детей с нарушениями развития : учебное пособие / Н.Л. Литош. – М. : СпортАкадемПресс, 2002 – 140 с.

Допоміжна література:

3. Аксенова О. Э. Технологии физкультурно-спортивной деятельности в адаптивной физической культуре: [учебное пособие] / Под ред. С. П. Евсеева. – М. : Советский спорт, 2004. – 296 с.
4. Байкина Н. Коррекция психомоторного развития у детей с детским церебральным параличом нетрадиционными формами занятий / Н. Байкина, Я. Крет, И. Городецкая // Наука в олимпийском спорте. – К. : Олимпийская литература, 2006. – №1. – С. 61-65.
5. Веневцев С. И. Адаптивный спорт для лиц с нарушениями интеллекта : Метод. Пособие / С. И. Веневцев. – 2-е изд., доп. и испр. – М. : Советский спорт, 2004. – 96 с.

6. Евсеев С. П. Материально-техническое обеспечение адаптивной физической культуры: [учебн. пособие] / Под редакцией проф. С. П. Евсеева. – М. : Советский спорт, 2000. – 152 с.
7. Иванова Л. І. Деякі аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до роботи з учнями з відхиленнями у стані здоров'я / Л. І. Иванова // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : [зб. наукових праць]. – К. : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2010. – Випуск 7. – С. 114–118.
8. Карпюк Р.П. Адаптивне фізичне виховання як новий напрямок в українській системі освіти / Р. П. Карпюк // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 64. Серія : педагогічні науки. Фізичне виховання та спорт : Збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – № 64. – С. 47–51.
9. Карпюк Р. П. Професійна підготовка майбутніх фахівців з адаптивного фізичного виховання: теорія та методика [монографія] / Р. П. Карпюк. – Луцьк : ВАТ „Волинська обласна друкарня”, 2008. – 504 с.
10. Карпюк Р. П. Термінологія вищої фізкультурної освіти з напрямку “Адаптивне фізичне виховання”: [навчальний посібник] / Р. П. Карпюк, Л. П. Сущенко. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. – 112 с.
11. Карпюк Р. П. Історія адаптивного спорту: Методичні рекомендації для студентів вищих навчальних закладів / Р. П. Карпюк, Л. П. Сущенко. – Луцьк : Волинська обласна друкарня, 2008. – 36 с.
12. Карпюк Р. П. Тестові завдання з теорії та методики адаптивного фізичного виховання / Р. П. Карпюк, Л. П. Сущенко. – К. : ТОВ „Козарі”, 2007. – 48 с.
13. Матвеев С. Адаптивный спорт и олимпийское движение / С. Матвеев, И. Когут, Л. Шульга // Наука в олимпийском спорте. – Киев : Олимпийская литература, 2006. – №1. – С. 9 – 15.
14. Мерзлікіна О. А. Тестові завдання з теорії і методики адаптивного фізичного виховання / О. А. Мерзлікіна, Л. П. Сущенко. – К. : ТОВ „Козарі”, 2007. – 33 с.
15. Мудрик В. И. История возникновения и развития международных спортивных организаций инвалидов / В. И. Мудрик // Наука в олимпийском спорте. – К.: Олимпийская литература, 2006. – №1. – С.45 –50.
16. Мудрик В. І. Спеціальні Олімпіади. Special Olympics / В. І. Мудрик. – К. : „Нора-прінт”, 2001. – 42 с.
17. Мудрик В. І. Міжнародний спортивний рух інвалідів. (Перше, скорочене видання) / В. І. Мудрик. – К. : „Нора-прінт”, 2001. – 39 с.
18. Рубцова Н. О. Адаптивное физкультурно-спортивное движение как фактор социальной адаптации инвалидов различных категорий / Н. О. Рубцова // Теория и практика физической культуры. – 1998. - № 5. – С. 44–46.
19. Синіговець В.І. Особливості фізичного розвитку та рухової підготовленості дітей молодшого шкільного віку з порушенням інтелекту / В. І. Синіговець, І. Д. Якущенко // // Вісник Чернігівського державного педагогічного університету імені Т. Г. Шевченка. Випуск 64. Серія : педагогічні науки.

Фізичне виховання та спорт : Збірник. – Чернігів : ЧДПУ, 2009. – № 64 – С. 510–514.

20. Шапкова Л. В. Частные методики адаптивной физической культуры : [учебное пособие] / Под ред. Л. В. Шапковой. – М. : Советский спорт, 2004. – 464 с.